

Charakteristika doby

- podobu české literatury určují tvůrci spojováni s předešlým obdobím – realisti (A. Jirásek), naturalisti (J. K. Šlejhar), symbolisti, dekadenti, impresionisti
- výrazně se projevil A. Sova a F. X. Šalda

Anarchismus

- bohémství, volná láska
- kladli důraz na svobodu jedince
- anarchisté všechny tyto typy volně zpracovávají do svých děl
- neuznávají státní moc, odmítají zbrojení a války
- žádají srozumitelný jazyk (odmítají složité vyjadřování dekadence)
- požadovali volnou lásku (nepřijímali např. tradiční pojetí manželství)
- odmítaly maloměšťáky, společenské nespravedlnosti a konvence
- sami sebe považovali za ztracence
- anarchismus se dělí na:
 - Individuální
 - Kolektivní
 - Komunistický
 - Náboženský

Buřičství

- literární skupina, která existuje od 90. let 19. století až do 1. světové války
- buřičství spadá do období novoklasicismu
- říkají si protispolečenští buřiči
- hnutí vzniká, když utlumují vlastenecké skupiny v čele s Vrchlickým apod.
- odmítají společenské konvence, jasně se vymezují dekadenci
- tvoří další část v české literatuře na přelomu 19. a 20. století:
 - a) Doznívá vlastenectví
 - b) Období novoklasicismu
 - c) Období realismu (historického)
 - d) Buřiči

Představitelé

Viktor Dyk, František Gellner, Karel Toman, Petr Bezruč, Stanislav Kostka Neumann, Fráňa Šrámek

Stanislav Kostka Neumann

- jeho otec byl advokát a člen říšského sněmu
- studoval gymnázium, ale přešel na obchodní akademii
- často se potkával s dělníky a účastnil se jejich schůzí (dělnická třída ho velmi ovlivňovala)
- sympatizoval s Omladinou, jejíž schůzí se pravidelně docházel – celé hnutí bylo udáno a Neumann byl odsouzen na 2 roky do věznice na Bory (Plzeň)
- poté, co se vrátil z vězení, napsal básnickou sbírku **NEMESIS, BONORUM CUSTOS**, kde rozebírá své zážitky z vězení
- byl členem anarchistického hnutí
- s bratry Čapkovými vydává **ALMANACH NA ROK 1914** (spolu s nimi odmítá symbolismus)
- přiklání se k civilismu (směr na přelomu 19. a 20. Století, ukazuje technické vymoženosti, oslavuje lidskou práci)
- narukoval do 1. světové války, po válce pak pracoval jako redaktor
- účastnil se založení KSČ (1921) → vzniká dělnická poezie (oslava dělnické třídy)
- přináší vědecko – populární práce
- po 5. Sjezdu KSČ podepsal manifest Sedmi (vnitřní manifest komunistické strany proti bolševismu)

- byl proti maloměšťačtví a deismu – psal parafráze na některé modlitby
- používal volný nerýmovaný verš, důležitost slov zobrazoval na samostatných řádcích

SATANOVA SLÁVA MEZI NÁMI – dekadentní sbírka; Satan jako symbol nepokoje

JSEM APOŠTOL NOVÉHO TISÍCILETÍ - dekadentní sbírka; jedna z prvních sbírek

AŤ ŽIJE ŽIVOT – sbírka fejetonů

NOVÉ ZPĚVY – civilistická tematika; 3 části:

- **ZPĚVY DRÁTŮ** (oslavují techniku)
- **ZPĚVY Z LOMOZU** (oslavují techniku s vědomím negativních vlivů - zdůrazňuje proto svědomí a sociální pomoc)
- **ZPĚVY Z TÍCHA** (oslavuje přírodu - idealizace nebo prostý popis)

RUDÉ ZPĚVY – volný verš, proletářská poezie

LÁSKA – intimní básnická sbírka, pravidelný rým

SRDCE A MRAČNA – zaměřeno proti nacismu a kapitalismu

SONÁTA HORIZONTÁLNÍHO ŽITÍ – v předvečer války, úderná socialistická tvorba – metoda socialistického realismu

BEZEDNÝ ROK - zaměřeno proti nacismu a kapitalismu

KNIHA LESŮ – přírodní lyrika

ZAMOŘENÁ LÉTA – vyšlo v roce 1946, ale většinu básní už napsal během 2. Světové války (za války se před nacisty skrýval na venkově)

Viktor Dyk

- psal básně, novely a dramata
- jeho otec byl správce u Lobkoviců
- učitelem na gymnáziu mu byl Alois Jirásek, který Dykovu tvorbu velice obdivoval
- bratr ho zatahoval do různých radikálních skupin
- vystudoval práva, ale praxi se nikdy nevěnoval
- vyznával pravicové názory, během 1. Světové války byl vězněn, byl často v opozici s TGM
- dobře překládal francouzské spisovatele (např. Verlaine, Baudelaira)
- zemřel v Jugoslávii na infarkt

A POTRA INFERI – dekadentně buřičská básnická sbírka

SATIRY A SARKASMY

BUŘIČI – básnická sbírka → odtud název celého hnutí

MILÁ SEDMI LOUPEŽNÍKŮ – tragická srážka se společností

Hrdinkou básně je dívka, jež se přidala k loupežníkům a stala se jejich milenkou. Když pak vyvrhelové (kromě jiných zavrženíhodných činů) ze žárlivosti zabijí toho, kterého měla nejraději, zrazuje je a loupežníci končí na popravišti.

KRYSAŘ - novela zpracovaná podle staroněmecké pověsti

Pochmurný samotář krysař přichází do města Hammeln, aby s pomocí své kouzelné píšťaly vyhnal krysy. Zamiluje se do dívky Agnes a láska k ní ho zcela ovládne. Cítí, že už není schopen putovat od města k městu jako ostatním odcizený a jimi odvržený jedinec. Poté, co splnil svůj úkol, mu Hammelnští odmítají zaplatit. Když se navíc zklame i ve své lásce k Agnes, rozhodne se krysař městu pomstít. Zavede Hammelnské s pomocí své kouzelné píšťaly do propasti. Přežije jenom Sepp Jörgen, prostý spravedlivý člověk, jenž odolá svodům písně a dá přednost péči o nemluvně, jehož křik uslyšel.

GUISEPPE MORO

VELKÝ MÁG

ZMOUDŘENÍ DONA QUIJOTA

} divadelní hry

LEHKÉ A TĚŽKÉ KROKY

OKNO

ANEBO

POSLEDNÍ ROK

} válečná tetralogie

Karel Toman (vlastním jménem Antonín Bernášek)

- pochází ze selské rodiny, kde poznal poměry proletariátu, a tak se přidává k anarchistickému hnutí
- stálé zaměstnání získal po 1. Světové válce – stal se šéfem knihovny národního shromáždění, později však odešel do penze
- rád cestoval po Evropě
- do svých 30 let byl anarchista, buřič atd., pak se ale usadil a postupně přestal i psát
- okolo roku 1911 se seznamuje s dívkou, kvůli které chce všechny své aktivity opustit, ale s příchodem války podepisuje manifest českých spisovatelů o samostatnosti
- měl velice rád český národ
- po roce 1926 už nic nepíše, pouze malé epigramy

POHÁDKY KRVE – dekadentní symbolistická sbírka

TORZO ŽIVOTA – revoltující anarchistická sbírka, více radikální, erotický podtext

MELANCHOLICKÁ POUŤ – básnická sbírka, ale spíš deník cestovatele, dojmy z cest

MĚSÍCE – přírodu staví nad boha; největší hodnoty českého lidu vidí na vesnici – zde vidí jistoty; propojuje současnost a minulost nebo současnost a budoucnost

Celek:

Forma:

1. Roční koloběh	1. 3 strofy
2. Jednoduchá forma	2. jamb
3. Čas (politický podtext)	3. písňová
4. Symboly	4. Řetězení – symbolů, básní...
5. Vesnický život, příroda	

Petr Bezruč (vlastním jménem Vladimír Vašek)

- otec Antonín Vašek rozpoutal boje o rukopisy (až do roku 1993)
- otec byl první jazykovědec, který jako první po Dobrovském zpochybnil pravost rukopisů
- kvůli otci se často stěhovali
- křestní jméno svého pseudonymu si vzal po právníkovi Janu Petrovi, příjmení po Dody Bezrutschové
- celý život pracoval na poště
- vystudoval filosofii, trpěl ale chudobou a hladem (což zaháněl kouřením)
- trpěl depresemi z toho, že nedokázal nikoho finančně zabezpečit
- za 1. Světové války byl vězněn za velezradu a odseděl si několik měsíců (někdo za něj podepsal protirakouskou báseň)
- po válce se stáhl do ústraní, přestože byl jmenován národním umělcem
- pochází z Ostravska, kde byly doly a horníci; většinu dolů vlastnili polští židé a židé obecně (tzv. uhlobaroni) – to vše se promítlo do jeho tvorby
- kromě Ostravy se inspiroval i přírodou, sympatizoval s hnutím Omladina, ale nepřipojil se k nim
- je autorem **sociální balady**

SLEZSKÉ PÍSNĚ – dlouho se nevědělo, kdo je autorem (básně posílal do novin anonymně); 88 básní (např. MARYČKA MAGDONOVA); orientováno proti habsburské monarchii; pesimistické, sociálně laděné básně, časté téma smrti; autor se vždy ztotožní se svými hrdiny, jasně odhaluje příčiny smrti; odmítá vlastenecké projevy, nesnaží se dávat národu naději; hlavní znaky a témata:

- Morava, Hanácko, putování Těšínskem, Slezskem
- Těžká práce dělníků v dolech
- Civilní, všední, bez symboliky, realistické, vzdává hold slezskému kraji

STUŽKONOSKA MODRÁ – spekuluje se o tom, že je to původně dílo Bezručova otce; vůbec to nepřipomíná Bezručův styl

František Gellner

- mladý básník, zemřel během 1. Světové války jako neuznaný společností
- narodil se v Mladé Boleslavi, kde měl jeho otec obchod
- otec hodně pil, bral syna s sebou do hospod, kde ho naučil brát život z té lepší stránky – díky tomu se začal Gellner všemu vysmívat
- vystudoval gymnázium a ve Vídni studoval techniku, ale zde si spíš užíval, než studoval, a tak se po dvou letech vrací nedostudovaný
- zapojoval se do anarchistických akcí, a tak byl policií povolán na vojnu, odtud ale uteče do Paříže; zde poznal „lesk i bídu“ a rozchází se s anarchistickým hnutím)
- celý život chtěl bez příkras říkat pravdu
- odmítal symbolismus, později i anarchismus
- vydal pouhé 3 básnické sbírky
- neměl rád volný verš
- básníky moc neuznával, pouze Havlíčka, Machara a Nerudu

NOVÉ VERŠE

RADOSTI ŽIVOTA – spíše deníkové zápisky mladého člověka, který se cítí nepochopený

PO NÁS AŽ PŘIJDE POTOPA!

OBCHOD S MRTVOLAMI – bizarní povídka

Fráňa Šrámek

- narodil se v Sobotce, ale společně s rodinou se často stěhovali
- vystudoval gymnázium, poté šel v Praze na práva
- studia práv nedokončil, odešel do Českých Budějovic na vojenskou službu, byl však zavřen za publikování básně **PÍŠOU MI PSANÍ**
- účastnil se 1. Světové války, po jejím skončení se na chvíli sblížil s Karlem Čapkem, ale odmítl se věnovat civilismu
- věnoval se raději přírodní lyrice a stále častěji se vracel do rodného kraje
- jeho básně oslovily hlavně generaci po 2. Světové válce
- byl impresionistou v próze
- po válce byl jmenován Národním umělcem (1946)

ŽIVOTA BÍDO, PŘEC TĚ MÁM RÁD – revoluční básně, ovlivněno Kreutzerovou sonátou od L. N. Tolstoj

MODRÝ A RUDÝ – protiválečná antikomunistická sbírka, symbolizuje rozpolcenost, kterou prožíval, když byl na vojně (rudá – anarchismus, modrá – armáda)

próza

STŘÍBRNÝ VÍTR

Chlapec Jan Ratkin vyrůstá v rodině, kde vládne despotický otec (soudní rada) a strádá věčně nemocná matka. Je osamělý, současně mimořádně vnímavý a citlivý. Touha po lásce ho přivede k první – trpké – sexuální zkušenosti, s kterou dlouho není schopen psychicky se vyrovnat. Postupně se dostává do dalších konfliktů s netečným, ale i nepřátelským okolím, s atmosférou a praktikami tehdejší školy, s pokrytectvím citovým a náboženským atd. Bezelstný a naivní Jeník postupně moudří; v závěru se s ním autor loučí jako s osobností stále čistou a dychtivou lásky, ale již proměněnou, nepropadající citovým zmatkům.

dramata

LÉTO

MĚSÍC NAD ŘEKOU